



Bir Tarih: Birinci Sayısından Yedi Yüzüncü Sayısına Türk Dili

ŞÜKRÜ HALÛK AKALIN

296

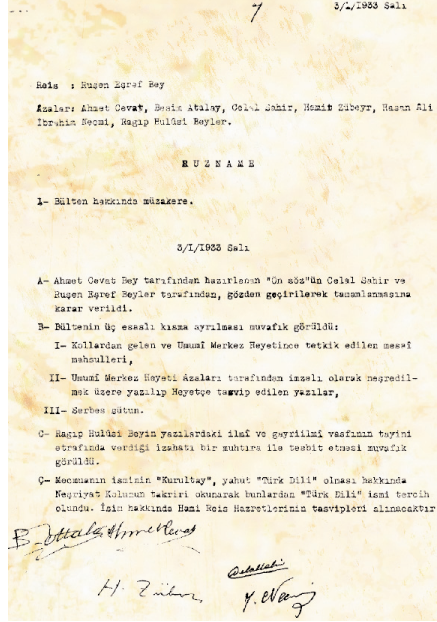
Türk Dil Kurumunun dergi yayımcılığı, Birinci Türk Dili Kurultayı'na yirmi üç delegenin imzasıyla sunulan Çalışma Programı'nın kabulüyle başlar... Kurultay'ın 5 Ekim 1932 günü yapılan son oturumunda okunan Çalışma Programı'nın altıncı maddesi *Cemiyet gerek kendisinin gerek dışarda Türk dili işleriyle uğraşanların tetkiklerini bir mecmua ile neşretmelidir* şeklindedir.

Çalışma Programı'nın okunmasının ardından görüşmeler başladığında ilk sözü alan Dr. Memduh Necdet Bey, derginin adının *Kurultay* olmasını teklif eder. Çalışma Programı'nın diğer maddeleri üzerinde görüşmelerin tamamlanmasından sonra bütün teklifleri değerlendirmek üzere söz alan Başkan Samih Rifat, dergi için teklif edilen *Kurultay* adının hem uyumlu hem tam Türkçe hem de anlamca çok uygun olduğunu belirtir. Ancak yeni seçilen Umumi Merkez Heyetinin bu konuyu bir kere daha düşünmesi için izin verilmesini ister.

Kurultay günlerinde ağır hasta olan, konuşmalarını oturarak yapmak zorunda kalan Samih Rifat Bey ne yazık ki Umumi Merkez Heyeti toplantısına katılmadan 3 Aralık 1932 günü Hakk'ın rahmetine kavuşur.



Umumi Merkez Heyetinin 3 Ocak 1933 günü yaptığı toplantıda dergi ile ilgili alınan kararın altında Ahmet Cevat, Besim Atalay, Celal Sahir, Hamit Zübeyir, İbrahim Necmi Beylerin imzası bulunuyor. Dergi için *Kurultay* adı yerine *Türk Dili* adını tercih eden Heyet, bu konuda Atatürk'ün tasviplerini de almaya karar vermiştir.



Gündemindeki diğer konuları görüşmek üzere 1 Ocak 1933 Pazar günü toplanan Umumi Merkez Heyeti, çıkarılacak derginin adının 3 Ocak 1933 Salı günü yapılacak *fevkalade toplanmada* belirlenmesine karar verir.

Ruşen Eşref Bey'in başkanlığında Ahmet Cevat, Besim Atalay, Celâl Sahir, Hamit Zübeyir, Hasan Âli, İbrahim Necmi ve Ragıp Hulusi Beylerin katılımıyla 3 Ocak günü toplanan Umumi Merkez Heyetinin gündemi çıkarılacak dergi ile ilgilidir.

Ahmet Cevat Bey tarafından yazılan "Önsöz"ün Celâl Sahir ve Ruşen Eşref Beyler tarafından gözden geçirilerek tamamlanması ilk maddede yer alır.

İkinci madde derginin "kısım"larıyla ilgilidir. Derginin üç ana bölümden oluşması; birinci bölümde kollardan gelen ve Umumi Merkez Heyetince incelenen çalışmalar, ikinci bölümde Umumi Merkez Heyeti üyeleri tarafından yazılan ve Heyetçe uygun görülen yazılar yayımlanacaktır. Derginin üçüncü bölümü ise "serbest sütun" olarak ayrılmıştır.

Gündemin üçüncü maddesi, yazıların bilimsel düzeyini konu edinen Ragıp Hulusi Bey'in görüşünün alınmasıyla ilgilidir.

Çıkarılacak derginin adı gündemin son maddesi olarak görüşü-



Bülten'in ilk sayısı



lür. Derginin adının *Kurultay* mı *Türk Dili* mi olması konusunda “Neşriyat Kolu”nun yazısı okunur. Umumi Merkez Heyeti *Türk Dili* adını tercih eder. Karara *İsim hakkında Hami Reis Hazretlerinin tasvipleri alınacaktır* cümlesi de eklenmiştir.

Bu kararı Atatürk de uygun görmüş olacak ki 1933 yılının Nisan ayında derginin birinci sayısı *Türk Dili* adıyla ve *Türk Dili Tetkik Cemiyeti Bülteni* alt başlığıyla çıkmaya başlar.

İşte bu dergi, bugün Türk Dil Kurumunun yayımlamakta olduğu *Türk Dili* dergisi ile *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı – Belleten*’in atasıdır.

Derginin birinci sayısının ilk sayfasında yer alan *Başlarken* adlı yazıda, dergide bulunacak “bahisler” on beş maddede sıralanmıştır. Cemiyetin nizamnamelerinin, talimatnamelerinin, tamimlerinin; kollarının çalışma programlarının; yeni ileri sürülen kelimelerin kullanılışının ve Türkçenin zenginliğinin, güzelliğinin gösterildiği yazı ve tercüme örneklerinin; Türk dilinin lehçeleri üzerine araştırmaların; dil anketlerinin; Türk dili üzerine düşüncelerin; yerli yabancı dil bilgilerinin Türk diliyle ilgili eserleri hakkında yazıların yayımlanacağı belirtilmektedir.

Yazılarının Cemiyet tarafından seçileceği, ayrılacağı ve sıralanacağı bildirilen *Bülten*’in her sayısında Fransızca özetler de bulunacaktır. Birinci Türk Dili Kurultayı’na verilen ancak sunulamadığı için tutanaklara geçmeyen bildirilerden Cemiyetçe gerekli görülenlerin de arada sırada *Bülten*’de basılacağı kaydedilmektedir.

Nisan 1933’teki birinci sayıdan Ocak 1938’e kadar süren dönemde yayımlanan otuz üç sayıdan sonra dergi yaklaşık iki yıl yayımına ara verir. Bu ilk dönemde yayımlanan dergiler, sonradan *Birinci Seri* olarak adlandırılacaktır.

Dergi, 1940 yılının Ocak ayında *Türk Dili* adıyla ve *Türkçe-Fransızca Belleten* alt başlığıyla yeniden yayımlanır. “Seri II” olarak da tanımlanan bu yeni yayın dönemi hakkındaki bilgiler İkinci Seriyeye *Başlarken* adlı yazıda verilmektedir. Birinci serinin de *Belleten* adıyla anıldığı bu yazıda yeni bir serinin gerekliliği şu sözlerle açıklanır: “Araştırmaların gittikçe derinleşmesi, belletenin bilim sahasındaki rolünü daha geniş bir ölçüde olarak yapması gerekliliğini artırdığından, daha çok dildilicil araştırmalarını aksettirecek yeni bir seri çıkarılmasına karar veril-

miştir.”

Yeni seride bir yandan Kurumda çalışanların henüz kitaplaştırılmamış araştırmalarının yayımlanacağı diğer yandan da yurt içinde ve yurt dışında dil işleri üzerine çıkan yazıların özetlerine yer verilerek Türk dilcilerine en yararlı yayınların toplanacağı belirtilmektedir. İlk seridekinden daha geniş ölçüde bilimsel çalışmalara yer verileceğinin vurgulandığı, dergiye okurların daha büyük sevgi ve ilgi göstereceğine inanıldığı da ifade edilmektedir.

Derginin bu dönemdeki yayını 1943 sonlarına kadar sürer. Aralık 1943'teki 20. sayısı ile yayınına ara verecek olan *Belleten*'in ikinci serisinin sona erişinin nedeni yaklaşık iki yıl sonra yayımlanacak üçüncü serinin ilk sayısında açıklanacaktır...

1945 yılının Haziran ayında dergi *Türk Dili Belleten* adıyla okurlarına yeniden merhaba der... Bu seride de Başlarken yazısıyla okurlara seslenilmektedir. İkinci seriyi oluşturan *Türk Dili Belleten*'de bilim yazılarının çoğaltılmasına çalışıldığı, ancak bu tür yazıların çoğunda çeviri yazı işaretlerinin kullanılması gerektiği, buna karşılık basımevlerinde bu işaretlerin bulunmaması yüzünden bu konuda istenildiği kadar ileri gidilemediği dile getirilmektedir. Bu amaçla Kurum, Göktürk alfabesi harfleriyle harekeli Arap harflerini ve çeviri yazı işaretlerini döktürmüş, Uygur harflerini de döktürmeye karar vermiştir. Böylece Türk dili ile ilgili bilimsel yazıların yayımlanabilmesi için altyapının oluşturulmaya başlandığı belirtilerek *Türk Dili Belleten*'in ikinci serisinin yirminci sayıda kesildiği ve üçüncü seriye başlanmasının kararlaştırıldığı açıklanmaktadır. *Belleten*'in bu sayısı ile başlayan üçüncü serisinde ayrı kitap olarak basılması gerekli görülmeyen bilim yazılarına ve araştırmalarına, incelemelere ve çevirilere yer verileceği belirtilir.

Aylık dergi Kurultay gündeminde

Üçüncü serinin başlamasından birkaç ay sonra, 1945 yılının Kasım ayı sonunda Beşinci Türk Dili Kurultayı toplanır.

Türk Dil Kurumunun Koruyucu Başkanı ve Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün katılımıyla Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi konferans salonunda açılan Kurultay'ın 29 Kasım 1945 günü yapılan İkinci Birleşimi'nde Nurullah Ataç, Şevket Aziz Kansu ve Ercüment Ekrem



299



Nurullah Ataç



Şevket Aziz Kansu

Talu imzasıyla bir önerge verilmiştir. Kurultay Başkanı Tevfik Sağlam, üç imzalı bu önergeyi okutur:

Beşinci Dil Kurultayı Yüce Başkanlığına

Türk Dil Kurumunun başlıca özelliklerini aşağıda söyleyeceğimiz türde bir dergi çıkarmasını uygun bulduğumuzdan önergemizin Kurultay oyuna sunulmasını dileriz.

Derginin ereği arı Türkçeyi yaymak olacaktır. Bunun için elden geldiği kadar arı Türkçe ile yazılmış şiirler, hikâyeler, denemeler, başka dillerden çevirmeler verecektir. Derginin bir başka bölümünde eski metinler üzerinde yapılmış incelemeler, irdelemeler bulunacaklardır. Üçüncü bölüm dil üzerinde tartışmalara ayrılacaktır, bu arada basında dil üzerine çıkan yazıların özeti ile gereken cevapları verilecektir.

Bu derginin, ülkü edindiğimiz arı Türkçeyi yaymak, bu işe bütün Türk aydınlarını ilgilendirmek, araştırmaları hızlandırmak bakımlarından büyük bir assı sağlayacağına inanıyoruz.

Önerge hakkında söz isteyen çıkmaması üzerine Kurultay Başkanı, Ercüment Ekrem Talu'nun önergeyi aydınlatmak üzere söz isteyip istemediğini sorar. Önergede her şeyin açıkça belirtildiğini, oylamaya geçilmesini söylemesi üzerine Başkan şu sözlerle önergeyi oya sunar:

-Kâfi derecede açık buluyorlar, aydınlatmaya lüzum görmüyorlar. Lüzum görürlerse ve maddî imkân olursa yerine getirilmesi dileğiyle Dil Kurumuna havalesini oyunuzda sunuyorum: Kabul edenler.. Kabul etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

Önerge kabul edilmiştir, ancak yeni bir dergi çıkarılması konusunda bir sonraki kurultaya kadar herhangi bir işlem yapılamayacaktır.

Dört yıl sonra, VI. Türk Dili Kurultayı 19 Aralık 1949 Pazartesi günü Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Konferans Salonu'nda toplanır. Cumhurbaşkanı ve Türk Dil Kurumu Koruyucu Başkanı İsmet İnönü'nün de açılışına katıldığı Kurultay'ın 22 Aralık 1949 Perşembe günü yapılan İkinci Birleşim görüşmelerinde Kurultay Başkanlığına verilen önergeler konusunda Önergeler Komisyonu raporları görüşülmektedir. Kurultay'da Bozüyük Halkevi temsilcisi Feridun An-kara'nın önergesi okunur. Türk Dil Kurumunun türettiği yeni

sözcükleri kötülemeyi, uydurma olduğunu ileri sürmeyi gelenek hâline getiren kişileri birtakım günlük gazete ve dergilerin desteklediğini belirten Feridun Ankara, bu durum karşısında genç kuşakların dil ikiliği ile karşı karşıya olduğunu, Dil Devrimi ile geniş bir aydın topluluğunu ilgilendirmek ve yeni sözcükleri yaymak amacıyla Türk Dil Kurumunun haftalık bir dergi çıkarmasını önermektedir.

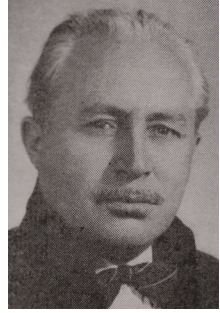
Bu önerge için Komisyonunun verdiği raporda haftalık dergi yerine aylık dil dergisinin yayımlanmasının ve bu dergide öz Türkçe için örneklik yazıların bulundurulmasının çok yararlı olduğu belirtilmektedir. Aralarında Muharrem Ergin, Faruk Gürtunca, Nevzat Ayas gibi üyelerin bulunduğu Önergeler Komisyonunun raporu üzerine açılan görüşmede Feridun Ankara önergesini açıklamak üzere söz alır.

Türk Dil Kurumunun bir *Belleten* bir de *Yıllık* yayımladığını belirten Feridun Ankara, dil konusundaki bilimsel çalışmaların dar bir çevreye seslendiğini, bu dergileri de belirli bir kitlenin okuduğunu buna karşılık gazete okuyan geniş halk yığınlarının bu çalışmalardan haberdar olamadığını söyler. Gazetelerde Kurum karşıtı yazılara cevap verilmediği durumlarda halk tereddüde düşmektedir. Feridun Ankara önerisine şu sözlerle açıklık getirir:

Bu itibarla bu gibi yazılan yazılarla haftalık, günlük veya aylık çıkaracağı herhangi bir dergi veya gazete ile cevapsız bırakmamalıdır. Hikâyelerde, romanlarda, gazetelerde yeni kelimelerin, terimlerin kullanılması sağlanmalıdır. Yalnız kelimelerin ortaya atılması kâfi değildir. Bunların sevdirelmesi, beğendirilmesi de lâzımdır. İşte bu bakımdan dergiler çıkarılmasını istiyorum.

Feridun Ankara'nın önergesindeki gerekçeleri açıklamasından sonra Nurullah Ataç söz alarak V. Türk Dili Kurultayı'nda önerge verdiklerini ve sonucunu şu sözlerle anlatacaktır:

-Feridun Ankara'nın söylediği bu dergi çıkarma sorusu, geçen Kurultayda da açılmıştı. O zaman bu fikri Ercüment Ekrem Talu ile ben ortaya atmıştık. Bizim bunun için düşündüğümüz şu idi... Bu memlekette benim gibi öz Türkçe ile uğraşanlar var. Bunların her ortaya attığını tutmamız doğru bir şey değildir. Bunun için bir süzgeç gerektir. Bu süzgeç de bu dergi olacaktır. Bu dergiye birtakım adamlar hikâyeye, şiir ve fıkra yazacaklar. Bu-



Feridun Ankara

rada birtakım kelimeler denenecektir. Bu kelimelerin tartışması bu dergide yapılacaktır.



Nurullah Ataç

Ataç, kendisi gibi yazmak isteyen gençlerin yazılarını, şiirlerini yayımlayacak dergi, gazete bulamadıklarını, bu nedenle başarılı olamadıklarını söylediklerini belirtir. Türk Dil Kurumunun gençlere deneme imkânı vermesinin ve aylık dergi çıkarmasının bir ödev olduğunu ifade eden Nurullah Ataç, bir önceki Kurultay'da derginin çıkarılmasının kabul edilmesine karşın belki de ödenek yokluğundan derginin çıkarılmadığını vurgular. Ataç sözlerini şöyle sonlandırır:

-Amma ne yapıp yapıp bu dergiyi çıkarmak lâzımdır.

Nurullah Ataç'ın alkışlarla karşılanan konuşmasının ardından söz alan Saim Ali Dilemre yeni sözler türetilmesi sorunları, Rüştü Şardağ ise üye ödentileri üzerine konuşur. Son söz olarak da derginin yönetiminin basın işleriyle ilgilenen bir kişiye verilmesinin uygun olacağını belirtir.

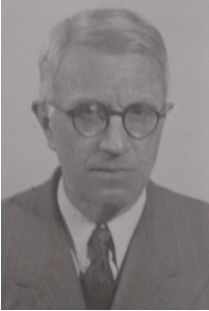
Halit Fahri Ozansoy ise dergide yer alacak yazıların dili ile ilgilanmaktadır. Dergide Nurullah Ataç'ın yazdığı gibi yazıların yayımlanmasına karşı düşüncesini şu sözlerle açıklar:

-Birtakım arkadaşlar Nurullah Ataç'ın yazdığı gibi dergi çıkarılmasını istiyorlar. Eğer çıkarılacak dergi Nurullah Ataç'ın yazdığı gibi çıkacaksa ben yalvarıyorum, Allah aşkına, böyle bir dergiyi hiç çıkarmıyalım.

Ozansoy'un bu sözleri alkışlarla karşılanır. Konuşmasını şöyle sürdürür Halit Fahri Ozansoy:

-On yedi yıldır bilginlerimiz, dilin güzelleşmesi, sadeleşmesi için çalışıyorlar. Meşrutiyetten sonra yaratılmıya başlanan Türkçülük Cumhuriyet devrinde gelişti. Şimdi her dört yılda bir Kurultaylar yapıyoruz. Yeni bir gelişime doğru gidiyoruz. Yalnız bazan sağa, bazan sola çekiyorlar. Böylelikle tamamiyle anlaşılmaz bir hâle geldi. Bu yetmiyormuş gibi Kurultay'ın arzularını, prensiplerini kendi taraflarına çevirmek istiyorlar. Şimdi Nurullah Ataç geldi, böyle bir dergi çıkaralım diyor. Allah saklasın.

Ozansoy'un bu sözleri gülüşmelerle karşılanır. Daha sonra söz alan Süleyman Nuri Öz ve Sıtkı Can'ın görüşlerini açıklamasından sonra Komisyon Başkanı Nevzat Ayas derginin çıkarılması yolunda olumlu bir karar verilmesini Kurultay'dan istediklerini belirtir.



Halit Fahri Ozansoy

Ayas'ın bu sözleri de üyelerce alkışlanacaktır.

Dergi konusundaki tartışmalar sürerken terimler ve yeni türetilen sözcükler konusu da gündeme gelince Türk Tarih Kurumu Asbaşkanı Âfet İnan usul hakkında söz alır. Önergeler Komisyonu raporu sırasında başka kurulları ilgilendiren konuların görüşülmesinin konuyu dağıttığını söyleyen Âfet İnan, öncelikle dergi konusunun karara bağlanmasını, diğer konuların ilgili kurulların raporu sırasında ele alınması gerektiğini belirtir.

İnan, konuyla ilgili görüşünü de yeni bir dergi çıkarmak yerine mevcut derginin halk arasında okunmasını sağlayacak biçimde yazılar yayımlayarak istenen amaca ulaşabileceklerini ifade eder.

Bir önceki Kurultay'da alınan yeni bir dergi çıkarma kararının neden uygulanmadığı, Kurumun aylık dergi konusundaki görüşünü ise Genel Yazman Hasan Reşit Tankut'un açıklamasından öğreniyoruz:

-Geçen Kurultay ile bu Kurultay arasında geçen dört yıl içinde mecmua olarak çıkan eserler münakaşa mevzuu oldu. Geçen Kurultay'da yapılan dilekler arasında bir dergi çıkarılması işi de vardı. Acaba bir dergi çıkarılması kabil midir? Bu konuyu esaslı şekilde gözden geçirdik. Yazı heyeti teşkil etmek, onu kontrol etmek, polemik vesaire vaziyeti hâsıl olursa alınacak ve yapılacak hareket şekli hakkında esaslı bir karara varamadık.

Kurumun mevcut dergisinde bilimsel yazılar yayımlandığını belirten Tankut düşünce dergisi olacak yeni derginin çıkarılması işinin Kurultayca seçilecek düşünce adamlarınca doğrudan doğruya yapılmasını önerir.

Tartışmalar sırasında gündeme getirilen yeni sözcükler ve terimler konusunda da bir açıklama yapma gereği duyan Tankut bu konuda şunları söyler:

-Türk Dili - Belleten, esasen Dil Kurumunun dergisidir. Bu dergi gibi yazılacak ilmî yazıların, daha ziyade Türkçe yazılar yazmayı teşvik edici mahiyette olmasını da bu münasebetle sözlerime katıyorum. Yoksa Türk Dil Kurumu uydurma kelimelerle yazı yazmıyor. Burada ilim adamları yazı yazarlar. Eski kitaplardan yeni yeni terimler bulurlar ve Türkçe yazı yazarlar. Aynı zamanda eski yeni kitapları tarıyarak yeni malzeme çıkarırlar. Filân ek vardır, filân kök vardır. Halk ağzında şu kelimeler vardır. Bunlarla



Afet İnan VI. Türk Dili Kurultayı'nda konuşuyor.



Hasan Reşit Tankut III. Türk Dili Kurultayı'nda bildirisini sunuyor.

şunu yapalım, bunu edelim diye bir meydan açarlar.

Bu dergi işi konuşulurken Dil Kurumuna bu yetkisi ve konusu dışında birtakım hareketlerin atfedildiğini de gördüm. Bundan dolayı bu sözlerimi tasvir için, mecburiyetle söylediğimi arz ediyorum.



Hikmet Birand

Kurultay Başkanı Genel Yazman'ın açıklamalarını dinlediklerini, aylık dergi konusunda başka söz isteyenler de bulunduğunu ancak görüşmenin yeterliliği konusunda bir önerge verildiğini belirtir. Sait Sadi Danişmendgaziolu ve arkadaşlarının verdiği önergede dergi konusunda düşüncelerin olduğu, konunun oylanması istenmektedir.

Kurultay Başkanının konuyla ilgili görüşmelerin kesilmesi gerektiğini belirtmesine karşın yeniden söz alan Rüştü Şardağ:

-Genel Yazman teklifinde "Elimizde bir Belleten vardır. Bunu bize bırakın, yeniden gelişmiş şekilde çıkaralım" dedi. Bundan başka "Derginin yalnız çıkması kâfi değildir derginin nasıl çıkacağı da bahis konusudur. Her yetten seçeceğimiz zatlar mı çıkarsın? Bu iki şekil reye konulsun" diye ilave etti.

304

Kurultay Başkanlığı görevini yürüten Asbaşkan Prof. Hikmet Birand önce görüşmelerin yeterliliğini oya koyar sonra da Genel Yazman Hasan Reşit Tankut'un açıklamalarıyla yetinilerek dergi çıkarılması kararını vermek ve bu işi yeni seçilecek yönetime bırakmak üzere oylamaya geçer:

-Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul olunmuştur...

İşte bu tarihî kararlar aylık dergimiz *Türk Dili*'nin yayımlanması kabul edilmiş olmaktadır. Nisan 1933'ten Ocak 1950'ye kadar yaklaşık on yedi yıllık dönemde altmış sekiz sayı yayımlanan dergi de bu kararlar yerini iki ayrı dergiye, 1951 yılının Ekim ayında yayına başlayacak *Türk Dili* ile 1953 yılında ilk sayısı çıkacak olan *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*'e bırakacaktır...

Yeni dönem, yeni dergi...

Bilimsel dil yazılarına yer verilen bir derginin yanı sıra düşünce yazılarının yayımlandığı, güncel dil konularının ele alındığı, şiir, edeme, öykü vb. edebî ürünlerin okuyucularla buluştuğu dil ve edebiyat dergisine ihtiyacı bulunduğu uzunca bir süredir Kurum çevrelerinde dile getirilmekteydi.

Dergide Kurumun dil anlayışını yansıtan yazı ve şiirlerin yayımlanması bir bakıma yürütülen dil çalışmalarının uygulaması olacaktı. Bu dergi, edebiyat çevrelerinin yanı sıra genç kuşak yazarların, şairlerin Kurum ile bağını sağlayacaktı.

Bu düşünceler 1945'teki Kurultay'dan bu yana dillendirilirken, 1949 yılındaki Kurultay'da da aylık bir dergi çıkarma kararı alınırken, 1950 yılında yapılan genel seçimler sonucunda iktidar değişikliği yaşanmış, Demokrat Parti iş başına geçmişti. Atatürk döneminde kabul edilen Tüzük gereğince Türk Dil Kurumunun Başkanlığını Millî Eğitim Bakanı Tefik İleri yürütecekti. Bu görev konusunda isteksiz olan Tefik İleri, bilim kurumunun başında bir bakanın bulunmasının doğru olmayacağı düşüncesindeydi.

Yeni bir tüzük hazırlanması amacıyla 8 Şubat 1951 günü Olağanüstü Türk Dil Kurultayı toplanır.

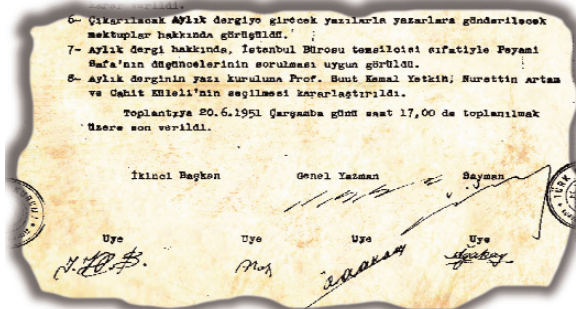
Kurum tüzüğünde köklü değişikliklerin yapıldığı bu kurultayda Türk Dil Kurumunun Yönetim Kurulu, Haysiyet Kurulu üyeleri seçilmiş, Millî Eğitim Bakanının Kurum Başkanı olma özelliğine son verilmişti. Daha sonra toplanan Yönetim Kurulunda Kurum Başkanlığına Hakkı Tarık Us getirilmişti.

Türk Dil Kurumu Yürütme Kurulu 13 Haziran 1951 günü yaptığı toplantıda hazırlıkları yürütülen aylık dergi ile ilgili gündem maddelerini görüşür. Gündemin altıncı maddesinde dergiye girecek yazılar ile yazarlara derginin yayımlanacağını duyuran mektupların gönderilmesi, yedinci maddesinde ise Kurumun İstanbul bürosu



Hakkı Tarık Us

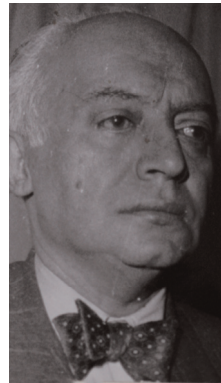
305



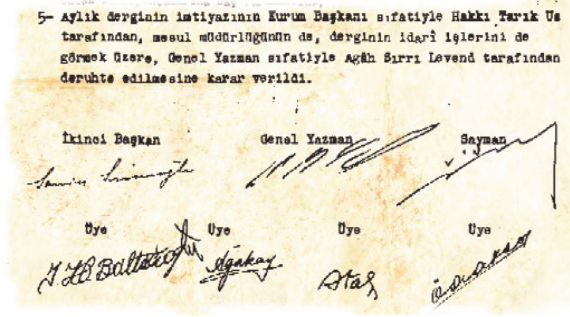
Peyami Safa'nın dergi ile ilgili görüşlerinin sorulması; Yazı Kurulu üyeliklerine Suut Kemal Yetkin, Nurettin Artam ve Cahit Külebi'nin seçilmesi ile ilgili Yürütme Kurulu kararları.



Suut Kemal Yetkin



Nurettin Artam



Çıkarılacak aylık derginin imtiyazının Hakkı Tarık Us'ta bulunması, mesul müdürlük görevinin Agâh Sırrı Levend tarafından yerine getirilmesine ilişkin Yürütme Kurulu kararının altında Samim Sinanoğlu, Agâh Sırrı Levend, Uluğ İğdemir, İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu, Mehmet Ali Ağakay, Nurullah Ataç ve Ömer Asım Aksoy'un imzaları bulunuyor.

temsilcisi Peyami Safa'nın bu konudaki görüşlerinin sorulması işleri vardır.

Gündemin son maddesinde ise aylık derginin yazı kurulu üyelerinin seçimi bulunmaktadır. Yürütme Kurulu, derginin yazı kuruluna Suut Kemal Yetkin, Nurettin Artam ve Cahit Külebi'nin seçilmesini kararlaştırır.

Bir sonraki toplantının 20 Haziran 1951 günü yapılması öngörülür ancak Kurul bir gün önce 19 Haziran günü toplanır. Gündemin beşinci ve son maddesinde çıkarılacak aylık derginin imtiyazının Kurum Başkanı sıfatıyla Hakkı Tarık Us tarafından, mesul müdürlüğünün de derginin idari işlerini de görmek üzere Genel Yazman sıfatıyla Agâh Sırrı Levend tarafından üstlenilmesine karar verilir.

Derginin mali konularıyla ilgili görüşme, 20 Temmuz 1951 günlü Yürütme Kurulu toplantısında yapılır. Hesap ve düzelti işlerinin Sayman Uluğ İğdemir tarafından yürütülmesi; aylık ve yıllık derginin işleri için Agâh Sırrı Levend ile Uluğ İğdemir'e Yönetim Kurulunda kesin karara bağlanmak üzere ayda dörder yüz lira verilmesi kararlaştırılır.

Yazı Kuruluna seçilmiş olan Prof. Dr. Suut Kemal Yetkin, Nurettin Artam ve Cahit Külebi'ye derginin her sayısı için ellışer lira verilmesi, aylık ve yıllık dergilerde çalışmak üzere veznedar kadrosuyla görevlendirilen Osman Attilâ'ya ayda iki yüz lira ücret tayin edilmesi dergilerle ilgili olarak alınan diğer kararlardır.

Gündemin yedinci ve sekizinci maddeleri ise Yürütme Kurulundan bir heyetin Cumhurbaşkanı Celâl Bayar'ı ziyaret ederek kendisinden aylık derginin ilk sayısına konulmak üzere bir beyanat rica edilmesi, İsmet İnönü'den de yine ilk sayıya girmek üzere bir beya-



Agâh Sırrı Levend



Türk Dil Kurumunda düzenlenen Dil Bayramı törenine katılan İsmet İnönü *Türk Dili* dergisini inceliyor. Fotoğrafta Kurumun yöneticilerinden Ağâh Sırrı Levend ile Mehmet Ali Ağakay'ın da aralarında bulunduğu üyeler yer almaktadır (26 Eylül 1964).

nat ricası ile ilgilidir.

Bu kararların gereği yerine getirilecek, Yürütme Kurulundan üç kişilik bir heyet Cumhurbaşkanı Celâl Bayar'ı ziyaret ederek kendisinden bir açıklama alacaktır. Bu açıklama derginin ilk sayısının ikinci sayfasında aynen yayımlanacaktır.

Bugün içinde bulunduğumuz yeni devir, Atatürk'ün başladığı eserleri, onun gerçek idealine uygun bir şekilde geliştirme yolunu tutan bir tekâmül merhalesidir. Bundan evvel yapılan işler, yanlış değil, belki bu tekâmülü hazırlayan tarihî birer zarurettir, diyerek yapılan çalışmalara değinen Bayar, politika dışında ve tamamen bilimsel çalışma yolunda kaldıkça Kuruma destek olacağını belirtir ve sözlerini şöyle sonlandırır: Bir sıkıntınız olursa bana haber verirsiniz...

Cumhurbaşkanı Bayar, kendisini ziyarete gelen Türk Dil Kurumu Yürütme Kurulu heyetini Çankaya Köşkü'nden boş döndürmeyecek, Atatürk'ün üzerinde dil çalışmaları yaptırdığı siyah tahtayı bir hatıra olarak saklanmak üzere Türk Dil Kurumuna hediye edecektir.¹

İsmet İnönü'den rica edilen beyanat ise derginin üçüncü sayısının ilk sayfalarında yayımlanacaktır.

Derginin çıkacağı gün yaklaştıkça adının ne olacağı da tartışılmaktadır. Yönetim Kurulu kararlarında hep "aylık dergi" diye anılan bu yeni yayının adını Falih Rıfkı Atay önerir: *Türk Dili Aylık Fikir ve Edebiyat Dergisi...* Bu ad Yönetim Kurulunda da benimsenir.

¹ Bu yazı tahtası kesin olmamakla birlikte 1960'lı yıllarda, saklayacak yer olmadığı gerekçesiyle Türk Tarih Kurumuna gönderilmiştir. Başkanlığımız, yazı tahtasının TDK'ye geri verilmesi için 29 Mart 2010 tarihli ve 1177 sayılı yazıyla kardeş TTK'ye başvurmuştur. Başkan Prof. Dr. Ali Birinci'nin uygun görüşü ile konu Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yönetim Kuruluna sunulmuş, ancak konunun daha sonraki bir toplantıda görüşülmesine oy çokluğuyla karar verilmiştir. Bu konuda gösterdiği ilgi dolayısıyla TTK Başkanı Prof. Dr. Birinci'ye teşekkür ederiz.



Falih Rıfkı Atay



Peyami Safa

Başlangıçta, derginin 1951 yılının Eylül ayında çıkarılması düşünülmektedir. 18 Temmuz 1951 günlü Yürütme Kurulu toplantısında aylık derginin Eylül ayında çıkarılmasının tasarlandığı açıkça belirtilmişti. Bu ayın seçilmesi anlamlıydı: Birinci Türk Dili Kurultayı Atatürk'ün öncülüğünde 1932 yılında bir eylül günü toplanmıştı... Ancak derginin işleri bitirilemeyecek, ilk sayı bir ay sonra, Ekim'de yayımlanacaktır. 1951 yılının Ekim ayında birinci sayıyla başlayan derginin birinci cildi, on ikinci sayının Eylül 1952'de yayımlanmasıyla tamamlanacaktır.

Uzun yıllar bu gelenek sürdürülmüş, derginin yeni yayın dönemi Ekim sayısıyla birlikte başlamıştır.

O yıllarda da İstanbul'un kültür ve yayın merkezi olması dolayısıyla *Türk Dili*'nin yayın işleri başlangıçta İstanbul'da yürütülmüştür. Kurumun bir bürosunun da bulunduğu İstanbul'da dergi işleriyle ilgilenen tanınmış sima vardır: Aylık dergi konusunda daha önce de görüşlerine başvurulmuş olan Peyami Safa...

308

İstanbul'daki temsilcilik için Peyami Safa'nın istediği büro malzemesinin Kurum merkezindeki demirbaşlardan karşılanması, demirbaşların yeterli olmaması durumunda geri kalan malzemenin İstanbul'dan satın alınması yolunda 8 Ağustos 1951 tarihli Yürütme Kurulu kararı bulunmaktadır. Bu kararın yer aldığı maddede üç aylık büro masrafının da önceden gönderilmesine karar verildiği belirtilmektedir.

Aynı toplantının sekizinci maddesinde derginin yazarlarına ödenecek telif ücreti karşılığında İstanbul bürosuna iki yüz lira öndelik gönderilmesi kararı da yer almaktadır.

Bütün bu hazırlık çalışmalarından sonra aylık *Türk Dili* dergisi 1 Ekim 1951 günü piyasaya çıkar. Büyük harflerle yazılan derginin adının hemen altında *Aylık Fikir ve Edebiyat Dergisi* başlığı bulunmaktadır.

Derginin ilk yazısı *Başlarken* adını taşımaktadır. T.D. (*Türk Dili*) imzasıyla yayımlanan bu yazıda dilimizin yıldan yıla, günden güne değiştiği belirtilmekte; bununla birlikte dilimizi yaşayan dil tartışmalarının, çekişmelerin değil yazarlarımızın kurup geliştireceği vurgulanmaktadır. O günkü Türkçe ile neyin söylenebildiğini neyin söylenemediğini bildirecek olan o günün edebiyatıdır, yazılarıdır...

Derginin neden yayımlandığı düşüncesinin açıklanması şu sözlerle sürdürülür:

Bir çığırın, bir görüşün dergisi değil, türkçeyi sevenlerin, türkçe için çalışmak isteyenlerin dergisidir.

Bu dergiyi Türk Dil Kurumu çıkarıyor, ama yalnız kendi görüşünü yaymak, kendi yaptıklarını bildirmek, kendi fikirlerini savunmak için değil, yarının türkçesini kurmağa çalışanları bir araya toplamak, hepsine de kendi düşüncelerini, dileklerini bildirmek imkânı sağlamak için çıkıyor.

Türkçeyi yazarların geliştireceği gerçeğinden hareketle Türk Dili dergisini yayımlama işine girişen Kurum, tartışmaların ve çekişmelerin yarar sağlamayacağını bu sunuş yazısında bir kere daha dile getirir:

Bugünün tartışmaları, çekişmeleri yarın unutulur ama el birliğiyle kuracağımız dil çocuklarımıza, bizden sonra geleceklere en büyük armağanımız olur.

Gerçekten de bugün çoğu unutulmuş olan o günkü dil tartışmalarından geriye pek bir şey kalmamıştır. Geriye kalan tek şey Türkçedir...

Bu sunuş yazısı derginin yayın çizgisini ve ilkesini belirleyen şu sözle sona erer:

Bu dergi türkçeyi seven, türkçeye inanan, türkçe için çalışmak isteyen bütün yazarlarımıza açıktır.

Cumhurbaşkanı Celâl Bayar'ın Türk Dil Kurumu hakkındaki sözlerinin yer aldığı ikinci sayfasının ardından Agâh Sırrı Levend'in *Türk Edebiyatı Tarihi Nasıl Meydana Gelebilir?* yazısı yayımlanmıştır.

Bu yazıyı Osman Attilâ'nın *Gazetede Çıkmış Buldum Resmini* şiiri, öykülerinde M.Ş.E. kısaltmasını kullanan Memduh Şevket Esendal'ın *Rüştiye*, Falih Rıfkı Atay'ın *Yürüyüş*, Peyami Safa'nın *Dünya Romanının Aksaklıkları* yazılarıyla Serhatoğlu'nun *Yâr Üstüne Deyişler* şiiri izler. Nurullah Ataç'ın *Kavuşma*, Cahit Külebi'nin *Yerme Üzerine* yazılarıyla Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın şiirleri dergide yer alan edebî ürünlerden birkaçıdır.

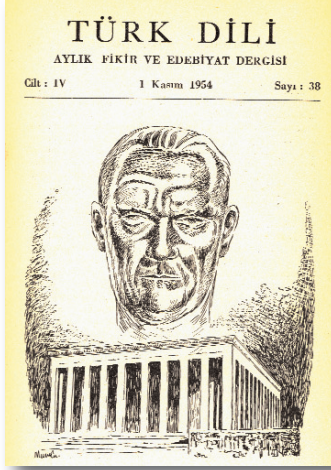
Aylık yayımlanmaya başlayan *Türk Dili*'nin gördüğü ilgiyi açıklayan en güzel gösterge, beş bin adet basılan birinci sayının birkaç gün içerisinde tükenmesidir. Elli altı sayfa olan ve elli kuruşa satılan derginin çıkışından on gün sonra, 10 Ekim 1951 günü toplanan Yü-



Memduh Şevket
Esendal



Fazıl Hüsnü
Dağlarca



rütme Kurulunun ilk gündem maddesi birinci sayının ikinci basımının yapılmasıyla ilgilidir.

Beş bin adet basılan ve kısa sürede tükenen birinci sayının ikinci baskısının üç bin adet olarak yapılması, ikinci sayının da sekiz bin adet olarak basılması kararlaştırılır.

Dergideki resimleri kim çizdi?

Derginin ilk sayısında resim, fotoğraf, şekil yoktur ancak ikinci sayısında on dördüncü sayfada *Mumcu* imzasıyla yayımlanan bir resim dikkati çeker. Sonraki birkaç sayıda resim yayımlanmasa da özellikle yirmi beşinci sayı ile birlikte *Türk Dili*'nin hemen her sayısı birkaç resimle yayımlanır. Yürütme Kurulunun 20 Kasım 1951 günü yapılan

45/51 sayılı toplantısında gündemde yer alan sekizinci maddeden söz konusu resimleri Hüseyin Mumcu'nun çizdiğini öğreniriz.

Kararda, dergi için çizdirilen resimlerin yanı sıra yazı klişeleri için de Hüseyin Mumcu'ya kırk lira ödeneceği yazılıdır. *Türk Dili* dergisine yaklaşık on yıl resimler çizen Hüseyin Mumcu'nun o yıllarda Babiali'de Mumcu imzasıyla çeşitli dergilerde karikatürleri yayımlanmaktadır. Bursa'da 1924 yılında doğmuş olan Mumcu, Güzel Sanatlar Akademisinde öğrenim görmüştür. 1951 yılında Devlet Tiyatrolarına giren ve uzun yıllar bu kurumda çalışan Mumcu, Sanat Teknik Müdürlüğü görevinden emekli olmuştur. Dört yüzden fazla oyunun kostüm ve dekor tasarımını yapan Hüseyin Mumcu'yu 2002 yılında yitirdik.

Derginin alt başlığındaki değişiklikler

Geçen yedi yüz sayı süresince adı değişmeyen derginin süresini, türünü ve niteliğini bildiren alt başlığında değişiklikler yapılmıştır. İlk sayısındaki *Aylık Fikir ve Edebiyat Dergisi* başlığı on yılı aşkın bir süre kullanıldıktan sonra 1 Mayıs 1962 tarihli 128. sayı ile birlikte *Aylık Düşün ve Edebiyat Dergisi* olarak değiştirilmiştir.

Bu adın kullanımı 1 Ekim 1963 tarihli 145. sayıya kadar sürmüştür. Bu sayıda derginin alt başlığı *Aylık Dil ve Edebiyat Dergisi*'ne dönüşür.

Türk Dili dergisinin 1 Kasım 1973 tarihli 266. sayısının *Türk Dili ve Yazını Özel Sayısı* olarak yayımlanması kararlaştırılır. Derginin adında *edebiyat* özel sayısında ise *yazın* sözcüklerinin kullanılmasının

Türk Dili dergisi ile ilgili kararların da alındığı XVIII. Türk Dil Kurultayı Yayın ve Tanıtma Yarkurulu toplantısından bir görüntü. Başkanlığını Gülten Akın Canköçak'ın yaptığı kurulun üyeleri arasında Konur Ertop, Ali Püsküllüoğlu, Lütfi Ay, Bilgin Adalı, Adnan Özyalçınar, Kemal Ateş, Cengiz Bektaş, Orhan Ural bulunuyordu (12 Temmuz 1982).



bir çelişki yaratacağı düşünülmüş olacak, bu sayı ile birlikte derginin alt başlığı da *Aylık Dil ve Yazın Dergisi* olarak değiştirilmiştir. Dönemin Cumhurbaşkanı Fahri S. Korutürk'ün Dil Bayramı dolayısıyla Türk Dil Kurumuna gönderdiği kutlama yazısı da bu yeni başlığın hemen altında yer almaktadır. Ancak Korutürk'ün kutlama yazısında *yazın* sözünü değil *edebiyat* sözünü yeğlediğini görürüz.

Derginin bu alt başlığı 384. sayıya kadar kullanılmıştır. 12 Eylül darbesinin ardından 1982 yılında halk oylaması ile kabul edilen yeni *Anayasa*'nın 134. maddesine dayalı olarak hazırlanan 2876 sayılı Yasa ile Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu kurulmuş, Türk Dil Kurumu bu oluşuma dâhil edilmiştir. Emekli Korgeneral Suat İlhan Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Başkanlığına atanırken Prof. Dr. Hasan Eren de 18 Ekim 1983 tarihli *Resmî Gazete*'de yayımlanan kararname ile Türk Dil Kurumu başkanlığına getirilmiştir. Otuz ikinci yılındaki *Türk Dili* dergisinin alt başlığı da Aralık 1983 tarihli 384. sayı ile birlikte *Aylık Dil Dergisi* olarak değiştirilecektir. Dil yazılarının yanı sıra edebiyat araştırmaları ile şiir, öykü, deneme, tiyatro gibi edebî ürünler yayımlansa da derginin bu alt başlığı Ocak 1994'te yayımlanacak 505. sayıya kadar kullanılacaktır. Cilt sayısı yerine 1994/I biçimiyle yayımlanan 505. sayıdan başlayarak dergimizin adındaki alt başlık *Dil ve Edebiyat Dergisi* olarak değiştirilmiştir. Dergimiz hâlen bu alt başlıkla yayını sürdürmektedir.

Derginin sahipleri, sorumluları ve yazı kurulları

Türk Dili'nin ilk sayısından bu sayıya derginin sahibi daima Türk Dil Kurumudur. İlk sayıda da derginin sahibi Türk Dil Kurumu olarak belirtilmiştir. Ancak basın yayın ile ilgili yasalarda ve tüzüklerde tüzel kişilik de olsa süreli yayının sahibinin ve sorumlusunun gerçek kişi olması zorunluluğu sonucunda 27. sayıdan başlayarak derginin “sahibi ve mesul müdürü”nün Türk Dil Kurumu adına Ağâh Sırrı Levend olduğu bildirilmiştir. *Türk Dili* dergisinin 1



Cahit Külebi



Sami N. Özerdim
Türk Dili dergisinin
son sayısını Cumhur-
başkanı Cemal Gür-
sel ve konuğuna
tanıtıyor.

Ağustos 1960 tarihli 107. sayısında bu ifadeye “bu sayının” sözleri yine yasal zorunluluk gereği eklenmiş ve künye bölümü *Sahibi ve bu sayının Mesul Müdürü Türk Dil Kurumu adına Agâh Sırrı Levend* biçimiyle çıkmıştır. Ancak iki sayı sonra derginin sahibi ile sorumlu müdürlük görevleri birbirinden ayrılacaktır. 109. sayı ile birlikte derginin sahibi Türk Dil Kurumu adına Agâh Sırrı Levend, sorumlu müdürü ise Uluğ İğdemir olacaktır. İki sayı sonra, 111. sayıda ise sorumlu müdürlük görevini Sami N. Özerdim üstlenecektir. 114. sayıda “mesul müdür” sözü yerine “sorumlu yönetmen” unvanı kullanılmıştır. Görev yine Özerdim’dedir.

Derginin 133. sayısında bu adlara teknik işler olarak Osman Attilâ eklenmiştir. Attilâ uzun yıllar derginin dizgi ve düzelti işleriyle ilgilenmiştir. Osman Attilâ’nın bu görevi 1 Ekim 1965 tarihli 169. sayıya kadar sürecektir.

Türk Dili’nin Mayıs 1962 tarihli 140. sayısında derginin sorumlu yönetmeni Ömer Asım Aksoy olur.

191. sayıdan başlayarak derginin teknik işlerini Ali Püsküllüoğlu üstlenir.

312



Ömer Asım Aksoy

1 Ağustos 1970 tarihli 227. sayı ile birlikte derginin Yazı Kurulu da künyede yer almaya başlar. Yazı Kurulu Adnan Binyazar, Salâh Birsell, Hasan Eren, Mehmet Salihoğlu ve Tahsin Saraç’tan oluşmaktadır. Derginin sahibi yine Agâh Sırrı Levend, sorumlu yönetmeni Ömer Asım Aksoy, teknik işler sorumlusu ise Ali Püsküllüoğlu’dur.

Geçen zaman içerisinde değişmeyen tek isim Agâh Sırrı Levend’dir. Kurum başkanları değişse de derginin Kurum adına sahiplik görevini uzun yıllar Levend yürütmüştür. Her sayıya olmasa da dergiye sürekli yazılar yazan Agâh Sırrı Levend’in bazı yazıları başyazı olarak yayımlanmaktadır.



Hasan Eren

1972 yılının Ağustos ayına ait 251. sayıda Yazı Kurulu üyelerinden Mehmet Salihoğlu’nun yerine Mustafa Şerif Onaran’ı görürüz. Derginin 274. sayısı Mektup Özel Sayısı olarak yayımlanırken Yazı Kurulu’nda da Salâh Birsell’in yerini Cahit Külebi alacaktır. Adnan Binyazar ile Mustafa Şerif Onaran 276. sayıyla üyelikten ayrılır. Ancak 278. sayıda Onaran’ın yeniden katılımıyla yazı kurulunun Ceyhun Atuf Kansu, Cahit Külebi ve Mustafa Şerif Onaran’dan oluş-

tuğu görülür. Derginin künyesinde değişmeyen isimler yine Agâh Sırrı Levend, Ömer Asım Aksoy ve Ali Püsküllüoğlu'dur. 299. sayının yazı kurulu Adnan Binyazar, Ceyhun Atuf Kansu ve Cahit Külebi'den oluşmaktadır.

Derginin 1 Kasım 1976 tarihli 302. sayısında ise hem Kurum adına sahip hem de sorumlu yönetmen değişmiştir. Tam üç yüz bir sayı *Türk Dili* dergisinin sahipliğini, bir dönem de sorumlu müdürlüğünü üstlenen Agâh Sırrı Levend bu görevi Prof. Seha L. Meray'a bırakmıştır. Derginin sorumlu yönetmeni ise Cahit Külebi'dir. Yazı Kurulu'nda ise Adnan Binyazar, Ceyhun Atuf Kansu ve Mustafa Şerif Onaran bulunmaktadır.

Atatürk'ün *Nutuk*'u okuyuşunun ellinci yılı dolayısıyla Söylev Özel Sayısı olarak çıkan 1 Kasım 1977 tarihli 314. sayıda derginin sahibi Türk Dil Kurumu adına Prof. Dr. Şerafettin Turan'dır.

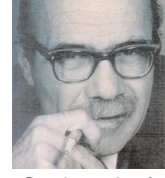
Tam üç yüz on beş sayıdır en son sayfada bulunan derginin künyesi 316. sayıda ilk sayfaya alınacak, teknik işler sorumlusunun yanı sıra düzelteleri yapan Göksel Erdek ile Sevil Gürbüzol'un adları da bu bölüme eklenecektir.

Yazı Kurulu üyesi Ceyhun Atuf Kansu 17 Mart 1978 günü aramızdan ayrılınca 320. sayıdan başlayarak Yazı Kurulu iki üyeli olarak görev yapar.

329. sayıdan itibaren de Yazı Kurulu'nun Fakir Baykurt, Adnan Binyazar, Ruşen Keleş ve Ali Püsküllüoğlu'ndan oluşturulduğunu görürüz. Fakir Baykurt, 342. sayıda yazı kurulundan ayrıldığında yerini Mustafa Şerif Onaran alacak, bu isimlere 348. sayıda Kemal Demiray eklenecektir. Yazı Kurulu'ndan 358. sayıda ayrılan Adnan Binyazar'ın yerini ise 359. sayıda Emin Özdemir alacaktır.

Bir ara yeniden derginin son sayfasına alınan künye, 362. sayı ile birlikte ilk sayfaya alınacak, ayrıntılı basım bilgilerinin bulunduğu bu bölümün hemen yanında da Yazı Kurulu imzasıyla yayımlanan ve o sayıdaki yazılara değinen *Bu Sayıda* başlıklı sunuş yer alacaktır.

1982 yılının Eylül ayında yayımlanan 369. sayıda ise Yazı Kurulu'nun Kâmile İmer, Ruşen Keleş, Ali Püsküllüoğlu, Mehmet Salih-oğlu ve Özer Soysal'dan oluşturulduğunu görürüz. Bu sayıda yer alan Sunuş'ta *Türk Dili*'nin edebiyat anlayışı bakımından "kadro dergisi"



Ceyhun Atuf
Kansu



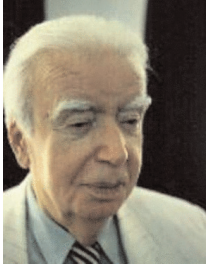
Nurettin Artam, Meh-
met Ali Ağakay ve
Agâh Sırrı Levend



Ali Püsküllüoğlu

olmadığı, yalnızca çağın beğenisinin dışında kalan ürünlerin dergide yer almasının beklenemeyeceği belirtilmekte; dil anlayışı bakımından ise *Türk Dili*'nin "kadro dergisi" olduğu vurgulanmaktadır. Bu "kadro" nun Dil Devrimi bekçilerinin, savunucularının, ileri düşünceli aydınlardan oluştuğu; kapalı, değişmez, tekelci değil gittikçe genişleyen, genişledikçe güçlenen, açık bir "kadro" olduğu belirtilir. Bu satırlar, derginin birinci sayısındaki Başlarken yazısının son cümlesi (*Bu dergi türkçeyi seven, türkçeye inanan, türkçe için çalışmak isteyen bütün yazarlarımıza açıktır*) ile karşılaştırıldığında aradan geçen otuz yılı aşkın bir sürede yalnızca yazım kurallarında bir değişiklik olmadığını yaklaşım ve yönetim tarzında da büyük bir değişiklik yaşadığını açıkça gösterir.

372. sayıda Ruşen Keleş ve Ali Püsküllüoğlu Yazı Kurulundan ayrılır, Olcay Önertoy üye olur. Mehmet Salihoğlu 374. sayıda Yazı Kurulundan ayrılınca 375. sayıda Kaya Türkay üye olacaktır. *Dil Öğretimi Özel Sayısı* olarak yayımlanan birleşik 379 ve 380. sayıda Sorumlu Yönetmenlik görevi Cahit Külebi'den Kemal Demiray'a geçecektir. Böylece 302. sayıdan itibaren yaklaşık yedi yıl boyunca Sorumlu Yönetmen olarak, ama 1951'de kuruluşundan 1983'e gelene kadar çeşitli görevler üstlenen Külebi'nin 1983'te derginin yönetimi ile ilişkisi kesilmiş olmaktadır.



Hasan Eren

Kasım 1983'te yayımlanan 383. sayı, Prof. Dr. Şerafettin Turan'ın Türk Dil Kurumu adına sahipliğinde, Kemal Demiray'ın Sorumlu Yönetmenliğinde ve Kâmile İmer, Olcay Önertoy, Özer Soysal, Kaya Türkay'ın Yazı Kurulu üyeliğinde yayımlanan son sayı olur.



Nevzat Gözaydın

Türk Dil Kurumunda yeni bir dönem başlamıştır... Bu, *Türk Dili* dergisi için de yeni bir dönemin başlangıcı demektir... Kırk iki sayfa yayımlanan derginin sahibi Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu adına Prof. Dr. Hasan Eren'dir. Bu geçiş döneminde gecikmeli olarak ve birkaç sayı bir arada yayımlanan *Türk Dili*'nin 392-393. sayısı Şevket Rado, Doç. Dr. İsmail Parlatır ve Yrd. Doç. Dr. Nevzat Gözaydın'dan oluşan Yazı Kurulu tarafından yayına hazırlanmıştır. Bu Yazı Kurulu Ağustos 1987 tarihli 428. sayıya kadar görev yapar. Bu sayıdan başlayarak dergi, Doç. Dr. Nevzat Gözaydın'ın başkanlığında A. Turan Oflazoğlu, Doç. Dr. İsmail Parlatır ve Doç. Dr. Hamza Zülfikar'dan oluşan Yazı Kurulu tarafından

yayıma hazırlanacaktır.

Ünlü tiyatro yazarımız A. Turan Oflazoğlu 464. sayıdan sonra Yazı Kurulundan ayrılır.

Bu arada ilgili yasa gereğince derginin sahipliğinin yanına sorumlu yönetici görevi de eklenmiştir.

Mart 1993'te yayımlanacak 495. sayıya kadar derginin Yazı Kurulunu Gözaydın, Parlatır ve Zülfikar yürütür. Yazı Kurulu üyesi olmasa da dergide sürekli yazan A. Turan Oflazoğlu 495. sayı ile Yazı Kuruluna başkan olarak döner. Yazı Kurulunun yeni üyeleri Prof. Dr. Hasibe Mazıoğlu, Prof. Dr. İsmail Parlatır ve Prof. Dr. İsmail Ünver'dir.

Bu Kurula 504. sayıda Prof. Dr. Hamza Zülfikar katılmıştır. Kurum Başkanlığını yürütmekte olan Prof. Dr. Hasan Eren'in görevinden ayrılması üzerine bu sayıda derginin sahibi bölümünde *Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu Başkanlığı* ifadesi yer almaktadır. Aralık 1983'teki 384. sayıdan Kasım 1993'teki 503. sayıya kadar geçen on yıllık dönemde derginin sahipliği görevini üstlenen Prof. Dr. Hasan Eren, 2007 yılında aramızdan ayrılacağı güne kadar dergiye yazmayı sürdürecektir.

Geçmişte bir dönem derginin düzelti işlerini yürütenlerin adlarının belirtilmesi uygulaması, 1994 yılının Ocak ayında yayımlanan 505. sayıdan başlayarak sürdürülecektir. Derginin o sayısındaki düzelticiler Uzm. Ayda Ertüm Konukoğlu, Uzm. Nevin Balta ve Uzm. Elif Sevindik Karakuş'tur. Uzm. Nevin Balta'nın Aralık 1999 tarihli 576. sayıdan sonra bu görevden ayrılmasının ardından tasarım, dizgi ve düzelti görevi Kurumumuz uzmanları Ayda Ertüm Konukoğlu ve Elif Sevindik Karakuş tarafından bugüne kadar yürütülmüştür.

Türk Dil Kurumu Başkanlığı görevine 4 Kasım 1993 tarihinde Prof. Dr. Ahmet B. Ercilasun vekâleten, 24 Nisan 1995 tarihinde de asaleten atanmıştır ancak bir süre daha derginin sahibi bölümünde Kurum adı yer alır. Şubat 1995'teki 518. sayıdan başlayarak derginin sahipliği bölümünde *Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu Başkanlığı* adına Prof. Dr. Ahmet B. Ercilasun yer alacaktır.

Derginin Yazı Kuruluna 531. sayıda Prof. Dr. Nevzat Gözaydın ve Ahmet Kabaklı katılmıştır. Bu sayıda Yazı Kurulu üyelerinin ad-



Turan Oflazoğlu

315



Ahmet B. Ercilasun



Ahmet Kabaklı



Saim Sakaoğlu

ları, daha önce hiç uygulanmadığı bir biçimde soyadları önce gelmek üzere belirtilir. Bu uygulama 549. sayıya kadar sürer. Eylül 1997 sayısından sonra Yazı Kurulu üyeleri önceden olduğu gibi adı, soyadı sıralamasıyla yazılmıştır.

1999 yılının Ocak ayına ait 565 sayılı *Türk Dili* dergisinde Yazı Kurulu üyeliğinden ayrılan Ahmet Kabaklı'nın yerini Prof. Dr. Saim Sakaoğlu almıştır.



Hamza Zülfikar

Prof. Dr. Ahmet B. Ercilasun'un 6 Kasım 2000 tarihinde Kurum Başkanlığından ayrılmasıyla *Türk Dili* dergisinin sahibi ve sorumlu yöneticisi olarak son kez Aralık 2000 tarihli 588. sayı yayımlanır. Türk Dil Kurumu Başkanlığı görevini bir süre vekâleten yürüten Prof. Dr. Hamza Zülfikar, 589. sayı ile birlikte derginin hem sahibi ve sorumlu yöneticisi hem de Yazı Kurulu üyesi olmuştur.

Türk Dil Kurumu Başkanlığı görevine 15 Nisan 2001 tarihinde atanan Prof. Dr. Şükrü Halûk Akalın, Mayıs 2001 tarihli 593. sayıdan başlayarak derginin sahibi ve sorumlu yöneticisi görevini de üstlenir. Derginin Yazı Kurulu yine A. Turan Oflazoğlu başkanlığında Prof. Dr. Nevzat Gözaydın, Prof. Dr. İsmail Parlatır, Prof. Dr. Saim Sakaoğlu ve Prof. Dr. Hamza Zülfikar'dan oluşmaktadır. Ancak Prof. Dr. Parlatır ve Prof. Dr. Zülfikar'ın üyelikten ayrılmaları üzerine Yazı Kurulunun yanı sıra ilk kez Yayın Danışma Kurulu oluşturulur.

Türk Dili'nin 603. sayısından başlayarak Yazı Kurulu Prof. Dr. Sadık Tural, Prof. Dr. Şükrü Halûk Akalın, Prof. Dr. Mustafa Canpolat, Prof. Dr. Nevzat Gözaydın, Prof. Dr. Saim Sakaoğlu'ndan oluşur. 611. sayıda bu isimlere Prof. Dr. Recep Toparlı da eklenir. Kısa bir süre Yazı Kurulu üyeliği yapan Sefa Kaplan bu görevden ayrılmıştır. Dergi, bugün de aynı Yazı Kurulu ile yayını sürdürmektedir.

Derginin ciltleri, sayıları

Birinci sayısının Ekim ayında çıkmış olması dolayısıyla derginin ciltleri altışar sayıdan oluşturulmakta; Ekim sayısından Mart sayısına bir cilt, Nisan sayısından Eylül sayısına da bir cilt olmak üzere her yıl için iki ayrı cilt yapılmaktaydı. Bu ciltler de Romen rakamıyla sıralanıyordu. Bu durum 1973 yılında XXIX. cilt ile birlikte değiştirilmiştir. Derginin XXIX. cildi 265. sayıyla yine Ekim ayında başlamış, Mart sayısı ile birlikte cildin tamamlanıp, Nisan ayındaki 271.



Recep Toparlı

sayı ile XXX. cilde başlanması gerekirken 1 Haziran 1974 tarihli 273. sayıyı da kapsayacak biçimde bu cilt sürdürülmüştür. XXX. cilt ise 1 Temmuz 1974 tarihli ve 274 sayılı *Mektup Özel Sayısı* ile başlatılmış ve 1 Aralık 1974 tarihli 279. sayı ile sonlandırılmıştır. Böylece bugün de süren biçimiyle *Türk Dili* dergisinin her yıla ait ilk cildi Ocak ayından Haziran ayına, ikinci cildi de Temmuz ayından Aralık ayına kadar olacak biçimde çıkarılmıştır.

Kuruluşundan Ocak-Şubat 1990 birleşik sayısına kadar derginin ciltleri altışar sayıdan oluşturulup Romen rakamları ile sıralanırken en son LVIII. cilt tamamlandığında 457-458. sayıdan başlayarak ciltler 1990/I, 1990/II biçiminde yıl ve bölüm belirtilerek sayılandırılmaya başlanır.

Geleneğin sürdürülmesi ve bütünlüğün sağlanması düşüncesiyle ciltlerin ilk sayılarda olduğu gibi Romen rakamlarıyla gösterilişine 2002 yılındaki 601. sayı ile dönülür. Yıllarla ifade edilen aradaki ciltler sayılarak LXXXIII. ciltten itibaren *Türk Dili* dergisinin ciltlerinin Romen rakamlarıyla gösterilmesi uygulamasıyla bugün XCVIII. cilde ulaşılmıştır.

İlk sayısından 414. sayıya kadar saman sarısı (ikinci hamur) kâğıda basılan dergi, 415-416-417 birleşik sayıların *Divan Şiiri Özel Sayısı* olarak yayımlandığı (Temmuz-Ağustos-Eylül 1986) sayı beyaz (birinci hamur) kâğıda basılmıştır. Arada bir iki sayı saman sarısı kâğıda basılsa da Aralık 2001'deki 600. sayıya kadar dergi beyaz kâğıda basılmıştır. Ocak 2002'deki 601. sayısından başlayarak dergi yeniden ikinci hamur kâğıda basılmaya başlanacaktır.

İlk sayısından bugüne çeşitli basımevlerinde baskı işleri gerçekleştirilen derginin dizgi işleri 1998 yılında dergi için bilgisayarların alınmasından sonra Kurumda gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Yazıların bilgisayarda yazılmış biçimleri düzenlenmek ve kalıba alınmak üzere basımevine gönderilmekteydi. Kurumda bilgisayarda dizilen yazıların sayfa tasarımı 2002-2008 yılları arasında dergiden sorumlu uzmanlarımızca yapılmıştır. 2008 yılında dergi için alınan basımevleriyle uyumlu bilgisayar ve yazılımlar sayesinde dergimizin sayfa tasarımı Kurumumuzda Uzm. Ayda Ertüm Konukoğlu ve Uzm. Elif Sevindik Karakuş tarafından yapılmakta, sayfaların PDF'si basımevine gönderilerek doğrudan basımı sağlanmaktadır.

Bu satırların yazarı da iki yıldır kendi yazılarının dizgisini ve sayfa tasarımını kendisi yapmaktadır.

Derginin kapak tasarımında 2002 yılından bu yana sırtta her yıl için farklı renk kullanma uygulamasına geçilmiştir. Böylece rafta sıralı bulunan dergilerin hangi yıla ait oldukları kolayca görülebilmektedir.

Derginin sorunları ve niteliği

Elli dokuzuncu yılını sürdürmekte olan ve yedi yüzüncü sayısına ulaşan derginin elbette sorunları da olmuştur.

Genellikle baskı, satış, dağıtım, abonelik gibi sorunlar her derginin başındadır. Bunlara değinmek değil amacım... Derginin dili, niteliği, değeri, önemi, kalitesi ile ilgili sorunlara, çözüm arayışlarına, çabalarına değinmek istiyorum.

İlk sayıdaki sunuş yazısı *Türk Dili* dergisinin yayımlanış amacını ve ilkelerini ortaya koymuştu ama birkaç sayı sonra derginin niteliği ile ilgili tartışmalar, bu tartışmaların yol açtığı sorunlar da başlamıştı.

Herkesin dergiden beklentisi farklıydı ama beklentiler iki ana görüşte toplanıyordu. Kimileri derginin bir sanat ve edebiyat dergisi olmasını istiyor kimileri de dergiyi bir dil dergisi olarak görmek istiyordu.

Derginin sahibi ve mesul müdürü Agâh Sırrı Levend, 1 Ocak 1954 tarihli 28. sayıya yazdığı *Dergimizin Karakteri* başlıklı başyazıda bu görüşleri değerlendirmiş ve derginin ilkesinin Türk Dili Kurultaylarında belirlendiğini; ana ereğin arı Türkçeyi yaymak olduğunu, bunun için de elden geldiğince arı Türkçe ile yazılmış şiirlere, hikâyelere, denemelere, başka dillerden çevrilere yer verileceğini yazmıştır. Levend, bu yazısında dergide yayımlanacak yazıların niteliğini de maddeler hâlinde sıralamıştır.

Bu yazıda asıl ilgi çekici olan, *Türk Dili* dergisinin dil hareketinin geçirdiği evreleri göstermede belge niteliği taşıdığının vurgulanmasıdır. Yazının bu bölümü bile dilde yaşadığımız değişimi ve gelişmeyi gözler önüne sermektedir:

Türk Dili Dergisi, koleksiyonlarla, dil hareketinin geçirmekte olduğu safhaları takip etmek isteyenlere bir arşiv hizmeti görmedikçe, vazifesini yerine getirmiş sayılamaz. Bunun içindir ki, herhangi bir edebiyat dergisinde bulunmıyacak yazılar, Türk Dili Dergisinde yer alır. Hattâ botaniğe ait bir yazı, özlediğimiz bir dille ve kabul edilmiş Türkçe terimlerle yazılmak şartile,



Agâh Sırrı Levend

dergimizde pekâlâ yer bulabilir. Çünkü Kurum'un amaçlarından biri de, Türkçe'nin "bütün bilim, teknik ve sanat kavramlarını karşılayacak yolda gelişmesini" sağlamaktır.

Agâh Sırrı Levend yazısını Türk Dil Kurumunun organı olan bir derginin başlıca niteliğinin bu olması gerektiğini vurgulayarak sonlandırır.

Derginin ikinci yılına başladığı 13. sayısının başyazısı *Dil Dâvası* ve "Türk Dili" Dergisi'dir. Yazarı Agâh Sırrı Levend'dir. Levend, bu yazısında geçen bir yılda derginin yayımlanmasıyla elde edilen yararlar üzerinde dururken yayımlanış amacına da yeniden değinir.

Bu yazılardaki bir başka amaç da dergiye gönderilecek yazıların dili ve niteliği konusunda Yazı Kurulunun dolayısıyla da Türk Dil Kurumunun beklentilerini yazarlara duyurmaktır.

Levend, *Türk Dili*'nin 39. sayısına da *Türk Dili Dergisi* ve *Derginin Dili* başlıklı yazısında konuya yeniden değinir. Derginin dili, VII. Türk Dil Kurultayı'nda gündeme gelmiştir. Kurultay, dergiye gönderilecek yazıların *Sade Türkçe Kılavuzu*'nda karşılıkları bulunan Türkçe sözlerle yazılmasını istemektedir. Agâh Sırrı Levend, bu kez düşüncesini açıkça yazar:

Kurultayın bunu istemeğe yerden göğe kadar hakkı vardır. Bir dergi ki, Türkçeyi yabancı dillerin salgınından kurtarmak amacını güden bir kurum tarafından yayımlanır, o dergide çıkacak yazıların elbette bu amaca aykırı olmaması gerekir. Bir yazı ki, yayımlanmak üzere böyle bir dergiye gönderilir, her şeyden önce bu vasıfları gözönünde bulundurması yazarından beklenir.

Derginin sahibi ve mesul müdürü Agâh Sırrı Levend yazısını şu sözlerle bitirir:

Biz, derginin hemen her sayısında, çerçeve içine aldığımız üç satırlık bir yazıyla "yayımlanmak üzere dergimize gönderilen yazılarda, türkçe karşılıkları bulunan yabancı kelimelerin kullanılmamasını" yazarlarımızdan rica ediyorduk. Şimdi bunu, Yayın Komisyonu raporunda belirtilen ve Kurultayca da kabul edilen bir dilek olarak yazarlarımızdan önemle rica ediyoruz.

Agâh Sırrı Levend'in bu yazısının üzerinden yaklaşık çeyrek yüzyıl geçtikten sonra 1 Ocak 1977 tarihli 304. sayıda *Olaylar-Yansımalar* bölümünde Yazı Kurulu imzasıyla *Dergi Üzerine* başlıklı bir yazı yayımlanır. Dil dergisi mi edebiyat dergisi mi tartışması yine sürmektedir...

Bu sayıdan başlayarak okurlarımıza iç sorunlarımızla ilgili bilgiler vermek, bir söyleşi içinde yakınlaşmak istiyoruz.

Yazı bu sözlerle başlar ve derginin *dil devriminin savunucusu* olduğu, *dil sorunlarına ayrılmış yazıların yayımlanmasına başka yazın dergilerinde görülmeyecek ölçüde olanak tanındığı* sözleriyle sürer.

Değinilen bir başka sorun da yayımlanması için dergiye gönderilen yazıların niteliğidir. Dergiye her ay yüzlerce şiir, kabarık sayıda öykü gönderilmektedir. Buna karşılık gönderilen deneme, inceleme, eleştiri yazıları daha azdır. Çok sayıda gönderilen eserlerde nitelik sorunu yaşanmaktadır. Yazılardaki güncellik de ayrı bir sorundur. Yazı Kurulunun bu yazısı *Daha güncel, daha okunan, daha aranan bir dergi olmak için elbirliğiyle çalışacağız*, sözüyle sona erer.

Aradan yıllar geçse de bazı sorunların değişmediğini bugün görmekteyiz...

Bugün de dergimize çoğunlukla şiir ve öykü; daha az sayıda olmak üzere deneme, eleştiri yazıları gönderilmektedir. Araştırma ve inceleme yazılarında önceki yıllara göre bir artış görülse de bu yazıların büyük bir bölümü geniş okur kitlelerini değil yalnızca araştırmacıları ilgilendiren konuları ele almaktadır. Oysa Kurumumuzun bilimsel dil yazılarının yayımlandığı iki ayrı süreli yayını daha bulunmaktadır. Bu türden yazılar yazarları tarafından *Türk Dili* dergisine gönderilmiş olsa bile Yazı Kurulu tarafından bu yazılar *Belleten'e* veya *Türk Dünyası* dergisine gönderilmektedir.

Önceki yıllarda dile getirildiği gibi daha güncel dergi olma özelliğini korumak için güncel dil konularını ele alan yazıları ve edebiyat incelemelerini, eleştirilerini beklediğimizi belirtmek gerekiyor.

Bu yazıda, altmışıncı yılına yaklaşan *Türk Dili* dergisinin bir bakıma resmî tarihi ele alınmış olmaktadır. Dergimizin içeriğini, yazı ve şiirlerinin niteliğini, edebiyat ve sanat dünyasındaki etkilerini araştırmacılara, eleştirmenlere ve edebiyat tarihçilerine bırakıyoruz.

Yüzlerce kişi yazılarını, şiirlerini dergimiz aracılığıyla binlerce okuyucumuzla paylaştı. Kimler yazmadı ki dergimizde, kimlerin şiirleri yayımlanmadı ki...

Agâh Sırrı Levend, Peyami Safa, Hasan Eren, Zeynep Korkmaz, Ömer Asım Aksoy, Falih Rıfkı Atay, İbrahim Necmi Dilmen, Besim Atalay, Tahir Nejat Gencan, A. Dilaçâr, Ahmet Bican Ercilasun, Vecihe Ha-

320



Besim Atalay



Zeynep Korkmaz

tiboğlu, Hamza Zülfikar, Ali Püsküllüoğlu, Emin Özdemir, Cemal Süreya, Salâh Birsell, Suut Kemal Yetkin, Ece Ayhan, Gülten Akın, Feyzi Halıcı, Fazıl Hüsnü Dağlarca, İlhan Geçer, Nüzhet Erman, Coşkun Ertepinar, Behçet Kemal Çağlar, Cahit Külebi, Edip Cansever, Tahsin Saraç, İlhan Berk, Talât Sait Halman, Oktay Akbal, Selâhattin Batu, Mustafa Necati Sepetçioğlu, Tahsin Yücel, Orhan Şaik Gökyay, Talât Tekin, Cahit Öztelli, Nevzat Gözaydın, Saim Sakaoğlu, Osman Attilâ, Turan Oflazoğlu, Semih Serken, Ahmet Ateş, Özdemir Asaf, Selim İleri, Halil Soyuer, Orhan Hançerlioğlu, Ceyhun Atıf Kansu, Sabahattin Kudret Aksal, Mustafa Canpolat, Necati Cumalı, Fakir Baykurt, Metin Eloğlu, Mehmet Çınarlı, İsmail Parlatır, Enver Naci Gökşen, Haydar Ediskun, Hikmet Dizdaroglu, Nurullah Ataç, Mehmet Kaplan, Osman Fikri Sertkaya, Erdoğan Tokmakçioğlu...

Yakın dönem edebiyat tarihimizdeki isimleri bulmak için başka yere bakmaya gerek yok... *Türk Dili* dergisinin sayılarını karıştırmamız yeterli...

Derginin ayda iki kez toplanan Yazı Kurulu'nda yapılan görüşmeler, tartışmalar; her sayının oluşturulması, hazırlanması sırasında yaşananlar da unutulmaz anılarla doludur.

Ne yazık ki toplum olarak günlük tutma, anılarımızı yazma konusunda ihmalkâr davranıyoruz. Önceki yıllarda dergide görev alanların çok azı *Türk Dili* dergisi ile ilgili anılarını yazdı. Prof. Dr. Hasan Eren ve H. Rıdvan Çongur'un anılarında dergimize kısmen yer veriliyor.

Dergimiz dışında da birkaç yerde *Türk Dili* ile ilgili anılara değinildi. Aslında bu anıların yayımlanması gereken yerlerin başında dergimiz *Türk Dili* gelmektedir. Oysa geçen yedi yüz sayı içerisinde dergi ile ilgili anılara yer veren yalnızca bir yazı görebildim: Dergimizin otuzuncu yılında, Ekim 1981 sayısında çıkan Cahit Külebi'nin *Türk Dili Otuz Yaşında* yazısı...

Dergimiz *Türk Dili*'nin yedi yüz sayısı artık sanal ortamda. Bu yılki Dil Bayramı'nda dergimizin bütün sayılarını tek bir diske sığdırıp okurlarımıza armağan edeceğiz. Benim gibi bilgisayar kullanan herkes için bu çok büyük bir kolaylık. Ama ben yine de *Türk Dili* dergisinin eski ciltlerini, eski sayılarını elime alıp sararmış sayfalarını çevirmekle mutlu oluyorum. Çünkü o solgun sayfaların dokusu ve



Behçet Kemal
Çağlar



Orhan Şaik
Gökyay

321



Salâh Birsell



Mustafa Necati
Sepetçioğlu

kokusu; o sayıyı çıkaran insanların alın terini, emeğini, coşkusunu yansıtır.

Dergimizin yedi yüz sayısının dizinini de bu yıl içerisinde tek bir ciltte araştırmacılarımıza, okurlarımıza sunmayı amaç edindik. Henüz sayısal veriler kesinleşmiş olmamakla birlikte geçen yedi yüz sayı içerisinde 7.288 yazı, 6.018 şiir yayımlandığını söyleyebiliriz. Bu yazıların türlerine, konularına göre dağılımı şöyle:

Atatürk konulu yazılar 619, Türkçe ile ilgili yazılar 1.015, değerlendirme 1.789, öykü 804, deneme 143, anı 65, eleştiri 103, yanıt 130, çeviri 587, aktarma 119, sadeleştirme 111, tiyatro 205, oyun 124, sinema 145, müzik 14, yitirdiklerimiz 300, sormaca 61, söyleşi 19, mektup 70, haber 735.

Bu sayılar, dizinimizin son hâlini almasıyla değişikliğe uğrayabilir. Prof. Dr. Recep Toparlı ve Şefik Bilal Çavuşoğlu tarafından hazırlanmakta olan dizinde yazar adları ve makale başlıklarının, şiirlerin adlarının yanı sıra konu ve kavram dizini de yer alacaktır. Böylece *Türk Dili*'nin içeriğinden araştırmacıların daha ayrıntılı bir biçimde yararlanmalarını sağlamış olacağız.

Her yazının, her şiirin, her öykünün büyük bir titizlikle değerlendirildiği Yazı Kurullarında yaşananlar; dizgisinden tasarımına bir sayının çıkarılması için harcanan emek, duyulan heyecan; basımevinden gelen derginin sayfalarını çevirirken hissedilenler, kimi zaman coşkular, kimi zaman hayal kırıklıkları, kimi zaman hüzneler...

Son sayfaya gelindiğinde ise bir sonraki sayı için sıvanan kollar...

İşte bütün bunlar; dergimizin okurlara asla ulaştırılamamış, yaşanmışlığıyla kalmış acı tatlı yanları...

Yaşadıklarımız, yani anılarımız...

Acı tatlı anılarımız... Ama her zaman umut dolu, coşku dolu, heyecan dolu anılarımız...

Kim bilir, gün olur, dergimizin gayriresmî tarihini yazanlar da çıkar. İşte o zaman bir şiirin bir dizesi, bir yazının başlığı için hangi tartışmalar yapılıyor; derginin her sayısı, her sayfası nasıl hazırlanıyor, dergi nasıl canlanıyor, kısacası *Türk Dili*'nde neler yaşıyor okurlar bundan da haberdar olur...

Türk Dili dergisine yazarlarıyla, çalışanlarıyla, okurlarıyla ve elbette Türkçeyle birlikte nice yıllar diliyorum.